

Наталья Мосьпан

НАЦИОНАЛЬНЫЕ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ДЕЛ

В статье говорится о современном состоянии развития высшего образования в Европейском Союзе, а именно о процессе согласования и адаптации Европейских рамок квалификаций с Национальными Рамками Квалификаций (НРК) в странах-членах Европейского Союза. Наш анализ основывается главным образом на данных, собранных во всех государствах-членах ЕС и приведенных Европейскими центрами и организациями.

Ключевые слова: Болонский процесс; высшее образование; Европейские рамки квалификаций; национальные рамки квалификаций; страны-члены ЕС.

Наталія Мосьпан

НАЦІОНАЛЬНІ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ: СУЧАСНИЙ СТАН СПРАВ

У статті йдеться про сучасний стан розвитку вищої освіти в Європейському Союзі, а саме процесу узгодження та адаптації Європейських рамок кваліфікацій з національними рамками кваліфікацій (НРК) у країнах-членах Європейського Союзу. Наш аналіз ґрунтується головним чином на даних, зібраних у всіх державах-членах і наведених Європейським центром з розвитку професійно-технічної освіти (the European Centre for the Development of Vocational Training (2012), Генеральним директором з міжнародної політики (Directorate General for International Policies, 2012) та на основі вивчення актів з питань реалізації політики впровадження НРК (the Acts on the NQF), підготовлених різними країнами-членами ЕС. Рамки Кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (QF EHEA) були прийняті в контексті Болонського процесу у 2005 році (47 європейських міністрів погодилися взяти участь у Болонському процесі). Вони складаються з трьох циклів: бакалавра, магістра і докторантури. Починаючи з цього моменту ЕС було розроблено та запроваджено різні "рамки кваліфікацій": Болонські рамки кваліфікацій (Bologna Framework), Європейські рамки кваліфікацій (EQF) та Національні рамки кваліфікацій (National Qualifications Framework). Болонські рамки не враховували національної специфіки країн-членів ЄС. Тому у 2008 році згідно з Рекомендаціями Європейського парламенту і Ради країн-членів ЄС були залучені до процесу реалізації Європейських рамок кваліфікацій (EQF) та приведення своїх НРК у відповідність до ЄРК (EQF) до 2011–2012 років. Ця стаття передбачає оцінку сучасного стану справ у реалізації політики адаптації НРК і те як ця політика впроваджується у системи вищої освіти по всьому світу. Результатом вивчення матеріалів дослідження є те, що усі країни знаходяться на різних рівнях розробки та впровадження НРК у національній системі вищої освіти – 80% (28 країн) розробляють або вже розробили комплексні НРК, 40% (14 країн) офіційно прийняли НРК, 74% (26 країн) запропонували рамки 8-ми рівнів із суб-рівнями. Ця різниця залежить від національної структури вищої освіти в країнах-членах ЄС. Але, незважаючи на нерівномірність і ускладнення процесу впровадження НРК у національні системи вищої освіти країни-члени ЕС тримають курс на створення єдиного Європейського освітнього простору.

Ключові слова: Болонський процес; вища освіта; Європейські рамки кваліфікацій; країни-члени ЄС; національні рамки кваліфікацій.

Рецензенти:

Сисоєва С.О. – док. пед. наук, проф.

Чеснокова А.В. – к.ф.н., проф.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2014

УДК 378.011.3–051

Вікторія Сергєєва

Ретроспективний аналіз проблеми формування професійних цінностей вчителя

У статті проведено ретроспективний аналіз проблеми формування професійних цінностей вчителя; прослідковано генезис розвитку стану розв'язання проблеми від часів Античності до наших днів; зроблено висновок про основоположну роль професійних цінностей у професійно-педагогічній діяльності сучасного вчителя.

Ключові слова: педагогічна наука; професійні цінності вчителя; професійно-педагогічна діяльність; ретроспективний аналіз.

Вступ. Динамічні процеси розвитку сучасного суспільства вимагають значної перебудови різних сфер життя й діяльності людини, у тому числі й сфери освіти. Зміна загальноосвітніх парадигм, широке використання нових інформаційних технологій, застосування інноваційних форм

і методів навчання – усе це значно впливає на педагогічний процес. Для реалізації успішної педагогічної діяльності майбутньому вчителю необхідні не тільки певний набір знань, умінь, навичок, придбаний у вищому навчальному закладі, високий рівень професійної компетентності, але й сформована система професійних цінностей, розуміння сутності своєї професійної діяльності (Спірін А. П., 2011) і готовність до професійного, компетентного входження на ринок праці з міцно сформованими потребами в постійній професійній самоосвіті й саморозвитку (Ісаєв І. Ф., 2004, с. 3).

Досліджуючи проблеми організації процесу педагогічної діяльності видатні українські та зарубіжні науковці (В. Галузинський, М. Євтух, І. Зязюн, Г. Костюк, Н. Кузьміна, Н. Левітов, А. Маркова, Д. Самуйленков, С. Сисоєва, Л. Столярченко та ін.) наголошують на необхідності дослідження процесу формування особистості сучасного вчителя, його професійних якостей та цінностей.

Мета статті – проаналізувати стан розв'язання проблеми формування професійних цінностей вчителя у наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників у ретроспективному аспекті.

Професійні цінності педагога являють собою норми, що регламентують його педагогічну діяльність і виступають у якості пізнавально діючої системи, яка служить опосередкованою і сполучною ланкою між суспільним світоглядом, що склався у галузі освіти, й діяльністю педагога. Вони, як і інші цінності, формуються історично й фіксуються у педагогічній науці як форма суспільної свідомості у вигляді специфічних образів і уявлень (Бех І. Д., 2003).

Проблема формування професійних цінностей учителя у період античності. Проблема формування професійних цінностей учителя йде своїми коріннями у філософію античності. Зміст людського буття й цінності освіти хвилювали вчених ще із часів становлення країн Прадавнього світу – Китаю, Індії, Єгипту, Греції та ін. У працях найвидатніших мислителів Демокріта, Сократа, Платона й Аристотеля сформовані такі важливі ідеї виховання як: “природа й виховання подібні”, навчання виробляє прекрасні речі тільки на основі праці й т.п. У своїх ідеях філософи античності доводили, що найбільш життєстійкими системами виховання стають ті, у яких головними цінностями є естетичний, моральний і трудовий початок (История, 2001).

Антична система освіти будувалася на ідеях раціональності й автономності особистості, примата світського початку, на ідеях розвитку особистості й знання як чесноти. Основою педагогіки була полісна ідеологія, ідеологія колективу більш-менш рівноправних вільних громадян, поєднаних загальними обов'язками стосовно держави. Активна спрямованість античної людини на зовнішній світ і дію в ньому й з ним виразилася в створенні пре-

красних міст, розвитку мистецтв, естетиці театру, епічної поезії, філософії, ораторській майстерності, у публічному характері життя.

Геракліт головним завданням педагога вважав розвиток здатності самостійно мислити, вчитися діяти згідно природі на основі навчання, пізнання істини, удосконалювання. Чесноти вчителя, згідно із Сократом, є самостійно вироблені людиною якості, обумовлені поняттями про благо й доблесті, а самопізнання виступає вищою чеснотою. Мистецтво вчителя філософ бачив у веденні бесіди, постановці питань, що допомагають у пошуку істини, в утворенні ясного уявлення про істинно моральне. Цінності прекрасного й доброго, образами яких треба оточити дитину, щоб розбудити в її душі неясні спогади про ідеальний світ, знаходяться у центрі філософських поглядів Платона. Вихователь, згідно з Аристотелем, насамперед розбудовує душу, яка має три частини, що виконують різні функції: рослинну (харчування, розмноження), тваринну (відчуття, почуття), розумну (мислення, пізнання). Головну мету виховання філософ бачив у формуванні в молоді чесноти, а головними цінностями вихователя – знання й здатність самостійного судження. Ціннісні основи вихователя Демокріт бачив у необхідності погоджувати виховання із природою дитини на основі праці, безперервної вправи в моральних учинках, вироблення навичок правильної поведінки. Послідовник Демокріта Епікур, головною цінністю вчителя вважав щастя, а його критерієм – почуття задоволення: те, що породжує задоволення – благо; що викликає страждання – зло. Давньогрецький мислитель Зенон, засновник стоїчної школи, бачив у вихованні можливість зробити людину добродісною, серед основних чеснот виділяючи незворушність, спокій, самодостатність. У трактаті “Про оратора” Марк Тулій Цицерон обрисовував ідеальний образ всебічно освіченого вчителя (оратора-філософа), який володіє рухливістю й гостротою розуму, що вироблялися в процесі навчання. Високо оцінюючи роль виховання, віру в сили й здатності дитини, Марк Фабій Квінтіліан вважав, що вчитель повинен бути втіленням таких цінностей, як освіченість, любов до дітей, обережний і уважний підхід до них, вивчення дитини, стриманість, розумний підхід до нагород і покарань (История, 2001).

Тип учителя античної культури являє собою особистість, здатну творчо протистояти одним культурним цінностям і традиційним нормам і розбудовувати інші цінності й норми культури. Цей тип учителя-мудреця, учителя-універсала, особистість цілісну, хоча ще й слабо диференційовану, характеризує стійке прагнення пізнати Космос, охопити його філософсько-естетичною думкою. Він передбачає дослідження самого процесу пізнання: дійсне знання, істинно прекрасне й істинно добре становить мету вчителювання цього типу. І поруч учитель-ректор, учитель-софіст, який прагне навчи-

ти вигравати спір, виступати на площі, приймаючи участь у вирішенні питань міського життя й т.п.

Проблема формування професійних цінностей у період Середньовіччя. Педагогічна традиція раннього Середньовіччя, у якій основне місце займала релігійність, і періоду феодалізму, з його станово-ієрахічною структурою суспільства, позначила нові цінності вчителя, такі як релігія, шляхетність, щедрість, чесність, працьовитість, цнотливість. Становий характер навчання обумовив відмінність вимог, що їх пред'являли до вихователів і вчителів. Ціннісні вимоги до вчителя були добре сформульовані імператором Юліаном: “Для наставників і вчителів існує один загальний закон. Всі, хто претендують називатися наставниками, повинні мати бездоганну моральність і не повідомляти поглядів не належних і супротивних народним віруванням (Новичкова Г. А., 2001, с. 52)”.

Учитель періоду Середньовіччя – це вчитель-аскет і проповідник, який сумнівається в собі, який вірить у своє високе призначення, тому є одночасно вчителем і учнем в одній особі. Середньовічний учитель визнає абсолютну особистість вищого Вчителя, стосовно якого мислить себе учнем. Стосовно інших він учитель. Таким є новий структурний зв'язок, що існував у середньовічному типі вчителювання (История, 2001).

Однак, уже починаючи з XV століття, у результаті ряду змін у соціально-економічному й духовному житті Європи, що знаменують початок нової епохи, яка ввійшла в історію під назвою Відродження, спостерігаються зміни у всіх галузях культурного й суспільного життя, включаючи освіту і виховання. Якщо в центрі уваги античності було природно-космічне життя, у середні століття – бог і пов'язана з ним ідея порятунку, то в епоху Відродження в центрі уваги виявляється людина, набуваючи небачену раніше цінність. Ідеалом відродженої людини виступає різнобічність. Людина у Ренесансі – творець свого життя й долі, пан над природою. Педагоги-гуманісти з повагою ставляться до особистості дитини, виступають проти схоластичного навчання, суворої дисципліни, прагнуть розбудувати в дитині допитливість і інтерес до знань. Так, Еразм Роттердамський визнавав природну рівність усіх людей незалежно від їхнього походження. У деяких своїх творах він стверджував, що природна обдарованість при всій її важливості все-таки не відіграє вирішальної ролі в досягненні людського благополуччя й справжньої шляхетності. Таку роль він приписував вихованню й освіті людини (Новичкова Г. А., 2001, с. 64).

Один з найвидатніших педагогів, що жив на початку сімнадцятого століття, Ян Амос Коменський, услід Платону й Аристотелю, основними чеснотами вважав мудрість, помірність, мужність і справедливість. Тому вчитель, як вважав Ян Коменський, повинен бути чесним, діяльним, наполегливим, живим зразком чеснот, які він повинен

прищеплювати учням, бути людиною освіченою і працьовитою. Він повинен любити свою справу й ставитися до дітей з батьківською любов'ю, пробуджуючи інтерес учнів до знань (Мащенко Н. І., 2006, с. 39).

Основною цінністю вчителя, на думку Дж. Локка, є добро, яке він визначав як те, що може заподіяти або збільшити задоволення, зменшити страждання й уберегти від зла. Велике значення Дж. Локк приділяв вихованню розуму, який оцінює вибір людини, визначає те, що доставляє людині щастя й користь (История, 2001).

Представник французького Просвітництва, Жан-Жак Руссо призивав виховувати дитину поза зіпсованим суспільством, на “лоні природи”. На думку Руссо, задача виховання полягає в тому, щоб виховати таку людину, яка ні від кого не залежала би, жила би плодами своєї праці, цінувала свободу й уміла би її захищати. Руссо висуває принцип природнього й вільного виховання. Виховання повинне додержуватися природи дитини, враховувати її вікові особливості. А виходячи із природнього права людини на свободу, необхідно поважати дитину, зважати на її інтереси й запити. Вихователь, у такому випадку, повинен лише наводити вихованця на вирішення питань, управляти його інтересами так, щоб сама дитина цього не помічала. Педагог організує середовище, оточення дитини, виявляючи на неї непрямий вплив. Педагог, як стверджував учений, повинен бути прикладом для морального виховання дитини (История, 2001).

Йоган Генріх Песталоцці у своїй педагогічній теорії говорить про те, що центром усього виховання є формування моральності людини й у цьому напрямку його повинна вести “діяльна любов до людей”. Учитель, на думку Песталоцці, – це, насамперед, освічена людина, підготовлена до того, щоб передати дітям свої знання. Він повинен щиро любити дітей і робити все необхідне для їхнього виховання (Мащенко Н. І., 2006, с. 41).

Культура Відродження відродила універсальний характер античного вчителювання із прагненням втілити його в кожному, окремо взятому типі вчителя. Художньо-естетичне світовідношення людини Ренесансу знаходить втілення в “артистичному антропоцентризмі” (Лосєв Н. Ф., 1978, с. 149), як типі вчителя й одночасно художника й ученого. Універсальність артистично-антропоцентричного типу вчителя в епоху Відродження носить цілісний, але більш диференційований характер, ніж в часи античності.

Великі гуманісти епохи Просвітництва Ж.-Ж. Руссо, Клод Гельвецій, Д. Дідро, Вольтер і ін., поклавши початок новому етапу педагогічного мислення, який розуміє виховання в основному в рамках природничо-наукових уявлень про людину й людську природу, основними цінностями вчителя вважали глибоке знання предмета, скромність, чесність, високі моральні якості.

Проблема формування професійних цінностей учителя у російській та українській педагогіці.

Вирішення проблем формування професійних цінностей вчителя в російській педагогічній традиції пов'язане з іменами таких видатних учених-гуманістів, як К. Ушинський, Л. Толстой П. Блонський, К. Каптерев, С. Шацький і ін.

Підкреслюючи аксіологічне значення педагога в процесі розвитку суспільства, К. Ушинський вищими його цінностями вважав унікальність особистості, доброту, справедливість, любов до Батьківщини, твердість характеру, моральність і ін. (Егоров С. Ф., 2002, с. 171). Л. Толстой акцентував увагу на таких цінностях педагога як любов до дітей, творчість, доброта, відповідальність, свобода (Егоров С. Ф., 2002, с. 233). В. Розанов головною професійною цінністю вчителя вважав красу (Егоров С. Ф., 2002, с. 241).

Розглядаючи особистісні й професійні якості вчителя в єдності, П. Каптерев у своїх працях виділяв дві групи цінностей (Каптерев П. Ф., 1982, с. 270). У першу він включив цінності, що визначають розумові й морально-вольові якості (наукова підготовка, учительський талант, саморозвиток і самовдосконалення). У другу – моральні якості вчителя (справедливість, сумлінність, витримка, любов до дітей, наполегливість у здійсненні своїх вимог), зовнішній вигляд.

З опорою на єдність педагогічного колективу розглядав професійні цінності вчителя А. Макаренко, виділяючи дві підсистеми відносин у колективі. Так у підсистемі “учитель – учитель” мали місце цінності єдності, взаємної допомоги й вимогливості, що визначають стиль, тон життя колективу. У підсистемі “учитель – учень” А. Макаренко відзначав цінність бадьорого настрою, готовність до дій, почуття власної гідності, захищеність, відповідальність і ін. (Асташева Н. А., 2000, с. 40). Особливе місце А. Макаренко приділяв такій цінності педагога як оптимізм, необхідний для злагодженої роботи колективу. За його словами, учитель повинен мати талант оптимізму – особливе інтелектуальне багатство російської людини (Макаренко А. С., 1987, с. 134).

Основною ідеєю гуманістичної педагогіки В. Сухомлинського є унікальність особистості дитини, “навколо якого концентруються відповідні лінії інтелектуально-духовної властивості”. Вчителю необхідно добре знати дитину, розуміти логіку її дитячих бажань, прагнень, їх взаємозв'язок з дійсними потребами. Звідси вищими цінностями вчителя великий педагог вважав любов до дітей, доброту, щирість, бачення вихованця в майбутньому, почуття людини й ін. (Бондар Л., 2009, с. 15).

Величезний внесок у вирішення проблеми формування професійних цінностей вчителя внесли радянські педагоги-новатори кінця ХХ століття Ш. Амонашвілі, І. Волков, Т. Гончарова,

І. Іванов, Є. Ільїн, С. Лисенко, В. Шаталов і ін. Результатами їх науково-практичних досліджень стала нова педагогіка, яка отримала назву педагогіка співробітництва. У ній можна виділити ряд особистісних гуманістичних установок вчителя, які ґрунтувалися на прийнятті будь-якого учня таким, яким він є, емпатичному його розумінні, відкритому, довірчому спілкуванні з дітьми й ін.

Проблеми формування професійних цінностей вчителя залишаються в центрі уваги багатьох сучасних українських і зарубіжних дослідників.

Так, на думку академіка І. Зязюна, у структурі професійно-педагогічної підготовки вчителя категорії цінностей належить особливе місце як фундаменту, на який спираються всі інші компоненти системи. Цінності тут – це духовні феномени, що мають особистісний смисл і виступають орієнтирами розвитку й саморозвитку людської поведінки, життєвих і професійних установок, починаючи з довузівської та вузівської підготовки майбутніх учителів-вихователів підстаючого покоління й удосконалюючись в після-вузівський період впродовж життя (Зязюн І. А., 2011, с. 9).

Проф. О. Дубасенюк вважає, що професійна підготовка майбутнього вчителя повинна бути спрямована на формування його педагогічної культури, етики, його гуманних рис і, насамперед, моральної спрямованості, любові до професії і дітей, чуйності, людяності, доброзичливості, поваги до вихованців, віри в її творчі можливості. Разом з тим педагогічна освіта націлює студентів на оволодіння цілісною системою духовних, морально-етичних знань, переконань, почуттів, цінностей, розвиток моральної свідомості, формування моральної поведінки і в цілому, на морально достойне життя та діяльність як важливої передумови професійного та особистісного становлення педагога (Дубасенюк О. А., 2009, с. 50).

У своїй доповіді на Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи в травні 2013 р. І. Коцан, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, наголошує на необхідності розробки ціннісної платформи педагогічної освіти, яка повинна базуватися на ємких і вагомих цінностях, які сформувались в історії і розвитку європейської цивілізації: людиноцентризмі, толерантності, демократії, миролюбства, екологічної безпеки, прав людини і солідарності. Якщо такі цінності стануть основою змістової підготовки учителів європейських країн, то ті будуть здатними працювати в реаліях глобального і полікультурного світу (Коцан І. Я., 2013).

В. Гриньова у структурі розробленої нею моделі педагогічної культури викладача вищого навчального закладу виділяє такі професійні цінності вчителя, як духовне багатство, гуманізм, справедливість, толерантність, оптимізм, науковий

світогляд, професійно-педагогічне мислення, педагогічна техніка, професійна компетентність, прагнення до самовдосконалення (Гриньова В. М., 2006, с. 59).

Л. Бірюк провідний шлях формування особистості майбутнього вчителя, його духовного світу бачить у побудові навчально-виховного процесу на основі цінностей, у структурі яких автор виділяє загальнолюдські цінності: життя, природа, людина, суспільство, світова культура, сім'я, любов, робота, професія, краса, свобода, гуманність, совість, щастя, братство, справедливість, демократія, толерантність, повага; громадянські цінності: Україна український народ, національна культура, мова, воля, менталітет, традиції; особистісні цінності: гуманізм, комунікабельність, емпатія, креативність, вихованість, толерантність; професійні цінності: професія, освіта, спілкування, знання, навички, уміння, досвід, професійна компетентність, самоосвіта, наука, інтелігентність, вихованість, порядність, педагогічна етика й культура, комплекс духовних цінностей, психологічні властивості та якості, творчість, педагогічна індивідуальність, широкий кругозір, динамізм особистості (Бірюк Л. Я., 2009, с. 24-27).

Д. Мацько центральною ланкою професійних цінностей вчителя вважає систему його гуманістичних цінностей, яка представлена духовними, соціоцентричними та антропоцентричними цінностями. До базових гуманістичних цінностей особистості вчителя науковець відносить доброту, толерантність, людяність, громадянськість,

свободу, чутливість, естетичність, альтруїзм, справедливість, креативність, моральність, пізнання (Мацько Д. С., 2007, с. 15).

Висновки. Таким чином, проблема формування професійних цінностей вчителя, уходячи своїми коріннями у глибоку давнину, привертала увагу філософів, педагогів, вихователів на всіх етапах розвитку педагогічної науки. У різні історичні періоди розвитку суспільства уявлення науковців щодо проблеми формування професійних цінностей вчителя змінювалися, проте у всі часи невмирущими для вчителя були й залишаються такі його цінності, як любов до дітей, людяність, культура, свобода, справедливість, гуманізм, чесність, освіченість, духовність, моральність. А отже, у змісті професійно-педагогічної підготовки вчителя особливого значення набуває ціннісний компонент, за допомогою якого необхідно озброювати майбутніх педагогів теоретико-методологічними й практичними знаннями про сутність цінностей та їхню природу, про механізми їх розвитку й способи функціонування, а також про основоположну роль професійно-педагогічних цінностей у професійно-педагогічній діяльності сучасного вчителя, яка характеризує його професійне становлення і самовдосконалення.

Перспективи подальших досліджень ми бачимо у проведенні порівняльно-педагогічного аналізу стану розв'язання проблеми формування професійних цінностей вчителя у психолого-педагогічній і методичній літературі.

Література

- Асташова Н. А.** Учитель: проблема выбора и формирование ценностей / Н. А. Асташова. – Москва-Воронеж, 2000. – 272 с.
- Бех І. Д.** Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісноорієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
- Бірюк Л.** Аксиологічний підхід до формування майбутнього вчителя початкової ланки освіти / Л. Бірюк // Шлях освіти. – 2009. – № 4. – С. 24 – 27.
- Бондар Л. В.** О. Сухомлинський: ціннісно-гуманна основа виховного процесу / Л. Бондар // Рідна шк. – 2009. – № 8/9. – С. 14 – 17.
- Гриньова В. М.** Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / В. М. Гриньова // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 58 – 61.
- Дубасенюк О. А.** Формування професійної компетентності майбутніх учителів на засадах духовно-моральних цінностей / О. А. Дубасенюк // VI Міжнародна науково-практична конференція [“Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах”], (30-31 жовтня 2009 р.), / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – К., 2009. – С. 40 – 50.
- Егоров С. Ф.** История педагогики в России: Хрестоматия для студентов гуманитарных факультетов высших учебных заведений / С. Ф. Егоров. – М.: АКАДЕМИА, 2002. – 400 с.
- Зязюн І. А.** Аксиологічні ресурси педагогічної дії вчителя / І. А. Зязюн // Естетика і етика педагогічної дії. – Збірник наукових праць. – Київ-Полтава, 2011. – С. 9 – 24.
- Исаев И. Ф.** Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по пед. спец. / И. Ф. Исаев. – М.: Академия, 2004. – 206 с.
- История педагогики и образования.** От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в.: Учебное пособие для педагогических учебных заведений / Под ред. академика РАО А. И. Пискунова. – 2-е изд., испр. и дополн. – М.: ТЦ “Сфера”, 2001. – 512 с.
- Каптерев П. Ф.** Дидактические очерки. Теория образования / П. Ф. Каптерев // Избр. пед. соч. / под ред. А. М. Арсеньева. – М.: Педагогика, 1982. – 704 с.

Коцан І. Я. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири / І. Я. Коцан // Доповідь на Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи. – 24-35 травня 2013 р., Франкфурт-на-Майні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiynna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri>.

Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М.: Мысль, 1978. – 628 с.

Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко. – Собр. соч. в 4 т. – Т. 2. – М., 1987. – 236 с.

Мацько Д. С. Гуманістичні цінності як основа особистісного та професійного становлення учителя / Д. С. Мацько // Гуманіт. науки. – 2007. – № 2. – С. 12 – 15.

Мащенко Н. І. Основи педагогіки і психології вищої освіти: Курс лекцій / Н. І. Мащенко. – 2-е вид., доповн. й переробл. – Кременчук, 2006. – 271 с.

Новичкова Г. А. Историко-философские очерки западной педагогической антропологии / Г. А. Новичкова. – М., 2001. – 142 с.

Спирин А. П. Профессиональные ценности современного педагога / А. П. Спирин // ГОУ ВПО “Волгоградский государственный педагогический университет”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vspc34.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=565.

References

Astashova, N.A. (2000). Teacher: problem of choice and formation of values. Moscow-Voronezh [in Russian].

Bekh, I.D. (2003). Upbringing of a personality. Personality oriented approach: theoretical and technological basis. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Biriuk, L. (2009). Axiological approach to the formation of a future teacher of the primary element of education. Shliakh osvity, 4, 24-27 [in Ukrainian].

Bondar, L.V. (2009). O. Sukhomlynskyi: value and humane basis of educational process. Ridna shkola, 8/9, 14-17 [in Ukrainian].

Hryniova, V.M. (2006). Pedagogical culture of a teacher of a higher educational establishment. Vyscha osvita Ukrainy, 4, 58-61.

Dubaseniuk, O.A. (2009). Formation of professional competence of future teachers on the basis of spiritual and moral values. The 6th International scientific and practical conference “Spiritual and Moral Education and Professionalism of Personality in Modern Conditions” (Vols. 1). (pp. 40-50). Kyiv [in Ukrainian].

Yegorov, S.F. (2002). The history of pedagogics in Russia: Reader of students of the faculties of the humanities of higher educational establishments. Moscow: AKADEMIA [in Russian].

Ziaziun, I.A. (2011). Axiological resources of a teacher’s pedagogical action. Ethics and esthetics of pedagogical action. (9-24). Kyiv-Poltava [in Ukrainian].

Isaiev, I.F. (2004). Professional and pedagogical culture of a teacher: a textbook for students of higher educational establishments. Moscow: Akademiia [in Russian].

Piskunov, A.I. (Eds.). (2001). History of pedagogics and education. From origin of education in the primitive society to the end of the 20th century: textbook for pedagogical educational establishments. Moscow: TC “Sfera” [in Russian].

Kapterev, P.F. (1982). Didactic essays. Theory of education. Moscow: Pedagogika [in Russian].

Kotsan, I.Ya. (2013). Professional training of modern teacher: problems and landmarks. Report at the second forum of rectors of pedagogical universities of Europe. Retrieved from <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiynna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri> [in Ukrainian].

Losev, A.F. (1978). Esthetics of Renaissance. Moscow: Mysl [in Russian].

Makarenko, A.S. (1987). Pedagogical poem. (Vol. 2). Moscow [in Russian].

Matsko, D.S. (2007). Humanistic values as a basis of personal and professional attitude of a teacher. Humanitarni nauky, 2, 12-15 [in Ukrainian].

Mashchenko, N.I. (2006). Bases of pedagogics and psychology of higher education: a course of lectures. Kremenchuk [in Ukrainian].

Novichkova, G.A. Historical and philosophical essays of the western pedagogical anthropology. Moscow [in Russian].

Spirin, A.P. (2011). Professional values of a modern pedagogue. Volgograd: Volgograd state pedagogical university. Retrieved from http://www.vspc34.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=565.

Виктория Сергеева

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ

В статье проведен ретроспективный анализ проблемы формирования профессиональных ценностей учителя; прослежен генезис развития состояния решения проблемы от времен Античности до наших дней;

сделан вывод об основополагающей роли профессиональных ценностей в профессионально-педагогической деятельности современного учителя.

Ключевые слова: педагогическая наука; профессиональные ценности учителя; профессионально-педагогическая деятельность; ретроспективный анализ.

Viktorii Sergeeva

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF PROBLEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL VALUES OF TEACHER

The article deals with the retrospective analysis of the problem of the formation of the professional values of a teacher represented in the scientific works of the Ukrainian and foreign scholars.

It has been defined that the realization of a successful pedagogical activity of a future teacher does not only require a certain set of knowledge, skills and habits acquired in the higher educational establishment, a high level of professional competence but also a formed system of professional values and understanding of the essence of his professional activity.

It has been found out that the problem of the formation of the professional values of a teacher going back deep into the ancient times attracted the attention of philosophers, pedagogues and educationalists at all the stages of the development of pedagogical science. Different historical periods of the development of society influenced the representation of the problem of the formation of the professional values of a teacher which we find in the works of scholars. However, the following values of a teacher have always been immortal in all the times: love for children, humanity, culture, freedom, justice, humanism, honesty, erudition, spirituality, morality.

Thus, the axiological component in the content of the professional and pedagogical training gains a great significance, with the help of which it is necessary to equip future teachers with the theoretical and methodological as well as practical knowledge about the essence of values, their nature, the mechanisms of their development and means of functioning as well as about the fundamental role of the professional and pedagogical values in the professional activity of a modern teacher which characterizes his professional growth and self-improvement.

Keywords: pedagogical science; teacher's professional values; professional and pedagogical activity; retrospective analysis.

Рецензенти:

Харченко С. Я. – д. пед. н., проф.

Чернуха Н. М. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2014